TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Thuế mới và chính sách tài khóa: Động lực hay rào cản?

20:06 28/02/2026

Bước sang năm 2026, hệ thống chính sách tài khóa của Việt Nam đứng trước một giai đoạn điều chỉnh quan trọng. Hàng loạt đề xuất và quyết sách về thuế – từ thuế tiêu thụ đặc biệt, thuế bất động sản đến các chính sách miễn, giảm có mục tiêu – đang được đặt lên bàn nghị sự. Trong bối cảnh yêu cầu ổn định vĩ mô ngày càng cao, câu hỏi không còn là "có tăng thuế hay không", mà là tăng ở đâu, tăng như thế nào và phục vụ mục tiêu gì.

Tái cơ cấu nguồn thu: Yêu cầu từ thực tiễn ngân sách

Theo đánh giá của Bộ Tài chính, cơ cấu thu ngân sách Nhà nước hiện nay vẫn bộc lộ những điểm chưa bền vững, khi tỷ trọng thu từ đất đai và bất động sản tại nhiều địa phương còn ở mức cao, trong khi thu từ sản xuất – tiêu dùng chưa tương xứng với quy mô nền kinh tế.

Điều này đặt ngân sách vào trạng thái phụ thuộc lớn vào các nguồn thu mang tính chu kỳ, dễ biến động theo thị trường và tín dụng. Khi thị trường bất động sản "nóng", ngân sách tăng thu nhanh; nhưng khi thị trường điều chỉnh, áp lực cân đối ngân sách lập tức gia tăng.

Thực tế này đặt ra yêu cầu cấp thiết phải điều chỉnh chính sách thuế theo hướng ổn định, dài hạn, giảm sự lệ thuộc vào các "đỉnh sóng" của thị trường bất động sản – lĩnh vực tiềm ẩn nhiều rủi ro và dễ biến động theo chu kỳ tín dụng.

Một trong những nội dung thu hút nhiều tranh luận là lộ trình sửa đổi Luật Thuế tiêu thụ đặc biệt, trong đó nổi bật là phương án bổ sung thuế tuyệt đối đối với thuốc lá, tiến tới nâng tỷ trọng thuế trong giá bán lên mức tiệm cận khuyến nghị của Tổ chức Y tế Thế giới.

Một trụ cột quan trọng khác của cải cách tài khóa năm 2026 là các đề xuất đánh thuế để hạn chế đầu cơ bất động sản. Ảnh minh hoạ

Theo Bộ Tài chính, tỷ lệ thuế thuốc lá tại Việt Nam hiện vẫn thấp hơn đáng kể so với chuẩn quốc tế, trong khi chi phí y tế và tổn thất kinh tế do các bệnh liên quan đến thuốc lá gây ra ngày càng lớn. Việc điều chỉnh thuế vì vậy không chỉ nhằm tăng thu ngân sách, mà còn hướng tới giảm gánh nặng y tế, nâng cao chất lượng dân số.

Tuy nhiên, các chuyên gia tài chính công cũng lưu ý rằng, chính sách thuế tiêu thụ đặc biệt chỉ phát huy hiệu quả khi được triển khai theo lộ trình đủ dài, có đánh giá tác động đầy đủ, tránh gây "cú sốc giá" làm phát sinh thị trường ngầm, buôn lậu hoặc chuyển gánh nặng chi phí sang nhóm thu nhập thấp.

Một trụ cột quan trọng khác của cải cách tài khóa năm 2026 là các đề xuất đánh thuế để hạn chế đầu cơ bất động sản. Chính phủ nhiều lần khẳng định quan điểm: nhà ở là nhu cầu an sinh, không phải công cụ tích trữ và đầu cơ.

Theo Bộ Xây dựng, giá bất động sản tại nhiều đô thị lớn vẫn cao hơn khả năng chi trả của đại bộ phận người dân, trong khi không ít dự án bị bỏ hoang hoặc chậm đưa vào sử dụng. Trong bối cảnh đó, việc nghiên cứu thuế đối với giao dịch ngắn hạn, sở hữu nhiều nhà đất hoặc bỏ hoang tài sản được xem là cần thiết để lập lại trật tự thị trường.

Tuy nhiên, bài toán lớn nhất nằm ở năng lực quản lý dữ liệu. Khi hệ thống mã định danh bất động sản, cơ sở dữ liệu đất đai và thông tin sở hữu chưa hoàn thiện, nguy cơ "đánh trượt mục tiêu" – tức là người có nhu cầu ở thực hoặc tích lũy hợp pháp vẫn bị ảnh hưởng – là hoàn toàn có thể xảy ra.

Chính sách tài khóa trong thế "đi cùng" tiền tệ

Năm 2026 cũng đánh dấu giai đoạn chính sách tiền tệ được điều hành thận trọng hơn, với mục tiêu kiểm soát rủi ro hệ thống và hạn chế bong bóng tài sản. Trong bối cảnh đó, chính sách tài khóa – đặc biệt là thuế – không thể vận hành độc lập.

Nếu tiền tệ bị siết trong khi tài khóa cũng gia tăng áp lực thu, nền kinh tế có thể đối mặt với tình trạng thắt chặt kép, làm suy giảm dư địa tăng trưởng. Ngược lại, nếu thuế được thiết kế theo hướng điều tiết hành vi đầu cơ, đồng thời hỗ trợ có mục tiêu cho sản xuất, đổi mới công nghệ và nhà ở xã hội, tài khóa sẽ trở thành "bệ đỡ" quan trọng cho ổn định vĩ mô.

Ảnh minh hoạ

Vấn đề cốt lõi của cải cách thuế không nằm ở mức thu cao hay thấp, mà ở chất lượng điều hành và mức độ đồng thuận xã hội. Một chính sách thuế tốt là chính sách mà người dân và doanh nghiệp hiểu rõ mình đóng góp bao nhiêu, đổi lại nhận được gì, và vì sao phải đóng.

Trong bối cảnh năm 2026 được xác định là năm bản lề của nhiều cải cách thể chế, chính sách thuế cần được nhìn nhận như công cụ dẫn dắt phát triển, không chỉ để tăng thu ngân sách mà còn để định hình một nền kinh tế minh bạch, bền vững và công bằng hơn.

Nhìn về dài hạn, cải cách thuế không chỉ là câu chuyện ngân sách mà còn là thước đo chất lượng thể chế. Một hệ thống thuế minh bạch, ổn định và công bằng sẽ góp phần củng cố niềm tin thị trường, thu hút đầu tư và thúc đẩy khu

vực kinh tế tư nhân phát triển. Ngược lại, nếu thuế trở thành công cụ mang tính ngắn hạn, thiếu nhất quán, chi phí điều chỉnh sẽ được chuyển hóa thành rào cản tăng trưởng.

Năm 2026 được xem là thời điểm bản lề để Việt Nam chuyển sang mô hình tăng trưởng dựa trên năng suất và đổi mới sáng tạo. Trong tiến trình đó, chính sách thuế cần được nhìn nhận như một trụ cột chiến lược, không chỉ để bảo đảm kỷ luật tài khóa mà còn để kiến tạo động lực phát triển mới.

Thuế, nếu được thiết kế đúng, sẽ không còn là "gánh nặng" mà trở thành chất xúc tác thúc đẩy nền kinh tế bước vào chu kỳ tăng trưởng chất lượng cao và bền vững hơn. Động lực hay rào cản, suy cho cùng, không nằm ở bản thân sắc thuế, mà ở cách Nhà nước lựa chọn mục tiêu, thiết kế chính sách và tổ chức thực thi.

Hà Trần